

Wyrok z 27 kwietnia 2004 r., [K 24/03](#)

WARUNKI FORMALNE ODLICZENIA PRZEZ PODATNIKA NABYWAJĄCEGO TOWAR LUB USŁUGĘ KWOTY PODATKU UWIDOCZNIONEJ W FAKTURZE

Rodzaj postępowania: kontrola abstrakcyjna Inicjator: Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający: 5 sędziów	Zdanie odrębne: 1
---	--------------------------------	----------------------

Przedmiot kontroli	Wzorce kontroli
Uzależnienie prawa podatnika będącego nabywcą towaru lub usługi do obniżenia podatku należnego, ewentualnie uzyskania zwrotu podatku naliczonego, od posiadania faktury VAT potwierdzonej kopią u sprzedawcy bądź dokonania w stosunku do niego czynności sprawdzających [Ustawa z 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym: art. 32a (dodany w 2002 r.); Rozporządzenie Ministra Finansów z 22 marca 2002 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy... (jw.): § 48 ust. 4 pkt 2]	Zasada państwa prawnego Warunki dopuszczalności wydawania rozporządzeń Wyłączność ustawy w ustanawianiu obowiązków podatkowych [Konstytucja: art. 2, art. 92 ust. 1, art. 217]

Do cech charakterystycznych podatku od towarów i usług należy możliwość pomniejszenia przez przedsiębiorcę-podatnika kwoty podatku, którą jest on obowiązany odprowadzić z tytułu wartości sprzedawanych towarów i usług (tzw. podatek należny), o kwotę podatku wliczonego w ceny towarów i usług nabywanych przez niego w ramach prowadzonej działalności gospodarczej (tzw. podatek naliczony). Jeżeli podatek naliczony przewyższa podatek należny, możliwe jest uzyskanie od urzędu skarbowego zwrotu różnicy (podobnie jest w przypadku zerowej kwoty podatku należnego).

Za sprawą takiej konstrukcji podatek od towarów i usług jest nazywany także podatkiem od wartości dodanej (skrót angielski: „VAT”). Ciężar podatkowy w sensie formalnoprawnym (obowiązek obliczenia należnego podatku i odprowadzenia go na rachunek urzędu skarbowego) spoczywa na każdym przedsiębiorcy sprzedającym towar lub usługę, natomiast w sensie ekonomicznym może być przeniesiony na nabywcę finalnego (konsumenta), który nie ma od czego odliczyć kwoty podatku wliczonej w zapłaconą przez niego cenę.

W sierpniu 2003 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył do Trybunału Konstytucyjnego dwa elementy ówczesnej regulacji podatku od towarów i usług, które w sposób niezgodny z Konstytucją ograniczały możliwość uwzględniania przez przedsiębiorców podatku naliczonego w ich rozliczeniach z fiskusem.

Według § 48 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z 22 marca 2002 r. możliwość ta była, co do zasady, wyłączona, jeżeli faktura VAT, wystawiona nabywcy przez sprzedawcę, nie była potwierdzona kopią u tegoż sprzedawcy. Prawodawcy chodziło o zminimalizowanie ryzyka nierzetelnych prak-

tyk odliczania lub uzyskiwania zwrotu kwoty podatku uwidocznionej w fakturze, a w rzeczywistości niezapłaconej państwu przez sprzedawcę. Zarzuty Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczyły naruszenia reguł dotyczących hierarchii źródeł prawa i wyłączności ustawy w sprawach obowiązku podatkowego (art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji).

Nota bene analogiczne unormowania były zawarte w poprzednio obowiązujących rozporządzeniach wykonawczych Ministra Finansów, wydanych na podstawie tej samej ustawy podatkowej (z 8 stycznia 1993 r.). Trybunał Konstytucyjny w dwóch wcześniejszych wyrokach – z 16 czerwca 1998 r., [U 9/97](#) oraz z 11 grudnia 2001 r., [SK 16/00](#) – stwierdził zgodność tych unormowań z wzorcami kontroli wskazanymi przez inicjatorów ówczesnych postępowań. W obu wypadkach Trybunał uznał, że przepis rozporządzenia jedynie doprecyzowuje, w sposób zgodny z Konstytucją, normy ustawowe.

Przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie był także art. 32a ustawy podatkowej (dodany przez nowelę z 4 grudnia 2002 r.), związany merytorycznie z omówionym wyżej unormowaniem rozporządzenia wykonawczego. Zakwestionowany przepis ustawy nakładał na sprzedawcę wystawiającego fakturę VAT pewne obowiązki wobec nabywcy, dotyczące przekazywania temu drugiemu, na jego żądanie, odpowiednich dowodów i zapewnienia mu odpowiedniego wglądu w swoją dokumentację podatkowo-księgową. Z ust. 3 omawianego artykułu wynikało, że jeżeli nabywca zażądał na piśmie odpowiednich informacji od sprzedawcy, co przez tego drugiego zostało potwierdzone, ale nabywca nie uzyskał żądanych informacji, o czym zawiadomił on naczelnika urzędu skarbowego przed rozpoczęciem kontroli podatkowej – wówczas nie dotyczyło go wspomniane ograniczenie możliwości uwzględnienia na swoją korzyść kwoty podatku naliczonego w rozliczeniach z urzędem skarbowym. Rzecznik Praw Obywatelskich zarzucił, że art. 32a ustawy narusza zasady przyzwoitej legislacji, wynikające z klauzuli państwa prawnego (art. 2 Konstytucji), ponieważ przerzuca z organu podatkowego na podatnika obowiązki kontroli, które nie mieszczą się w ramach tzw. samoobliczenia (obliczenia przez samego podatnika) należności podatkowych.

Z rozstrzygnięciem przyjętym przez większość członków składu orzekającego w zakresie, w jakim za niezgodną z Konstytucją została uznana także sama zasada niedopuszczalności obniżenia podatku należnego albo zwrotu podatku naliczonego w razie niepotwierdzenia faktury VAT kopią u sprzedawcy (punkt 2 sentencji), nie zgodził się *sędzia Marek Mazurkiewicz*, który w tym zakresie złożył zdanie odrębne.

ROZSTRZYGNIECIE

- 1. Art. 32a zaskarżonej ustawy jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.**
- 2. § 48 ust. 4 pkt 2 zaskarżonego rozporządzenia jest niezgodny z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji.**
- 3. Niezgodność z Konstytucją przepisów wymienionych w punktach 1 i 2 nie stanowi**

podstawy zwrotu podatku określonego w ostatecznej decyzji organów podatkowych lub uiszczonego w wyniku ich zastosowania.

GŁÓWNE TEZY UZASADNIENIA

1. Prawodawca jest związany zasadą proporcjonalności nie tylko wtedy, gdy ustanawia ograniczenia w korzystaniu z konstytucyjnych wolności lub praw (art. 31 ust. 3 Konstytucji), lecz także wtedy, gdy nakłada obowiązki na obywateli lub na inne podmioty znajdujące się pod jego władzą (wówczas nakaz proporcjonalności wynika wprost z art. 2 Konstytucji). Postępuje on w zgodzie z zasadą proporcjonalności, jeżeli spośród możliwych środków ingerencji wybiera te, które dla zainteresowanych podmiotów są możliwie najmniej uciążliwe lub są dolegliwe w stopniu nie większym, niż to jest niezbędne dla osiągnięcia założonego, usprawiedliwionego konstytucyjnie celu.
2. W państwie prawnym działania o charakterze prewencyjnym lub represyjnym, które mają na celu zapewnienie przestrzegania prawa podatkowego i należytego wykonywania przez podatników ich obowiązków wobec państwa, muszą odpowiadać pewnym standardom, przede wszystkim uwzględniać wymagania ochrony praw i uzasadnionych interesów podatników.
3. Zasada państwa prawnego nie wyklucza obowiązywania regulacji prawnej odmawiającej mocy dowodowej dokumentom, których forma nie odpowiada obowiązującym przepisom. W konsekwencji przyjęcie przez prawodawcę, w badanych w niniejszej sprawie unormowaniach, założenia, iż oryginał faktury VAT, której kopia nie jest przechowywana przez sprzedawcę, nie może stanowić podstawy obniżenia kwoty podatku należnego lub zwrotu różnicy między podatkiem naliczonym a podatkiem należnym, samo w sobie jest dopuszczalne z uwagi na uzasadnione wątpliwości co do prawdziwości faktów stwierdzonych w takiej fakturze.
4. Jednakże art. 32a ustawy z 8 stycznia 1993 r. jest niekonstytucyjny ze względu na jego szczególną treść i kontekst. Przepis ten zakłada, że brak potwierdzenia faktury VAT kopią u podatnika-sprzedawcy uzasadnia obciążenie podatnika-nabywcy zobowiązaniem podatkowym nie uwzględniającym faktu pokrycia przez niego uwidocznionego w takiej fakturze podatku naliczonego, a ponadto – w razie zgłoszenia w deklaracji podatkowej obniżenia podatku należnego o podatek naliczony albo zwrotu różnicy między podatkiem naliczonym a podatkiem należnym – ustalenie wobec niego przez urząd skarbowy dodatkowego zobowiązania podatkowego na podstawie art. 27 ust. 5-8 ustawy, w wysokości 30% kwoty obniżenia lub zwrotu. Jednocześnie ust. 3 zakwestionowanego artykułu uchyla te niekorzystne dla nabywcy skutki braku potwierdzenia faktury VAT kopią u sprzedawcy, jeżeli nabywca dokona wobec zbywcy czynności określonych w ust. 1 i 2 tego samego artykułu (można je nazwać czynnościami sprawdzającymi lub aktami staranności). Tym samym badany przepis niejako nakłada na podatnika-nabywcę powinność wykonania takich czynności. Nałożenie na podatnika tej powinności – wykraczającej poza obowiązki związane z obliczaniem należnego podatku VAT przez samego podatnika i zakładającej, że ma on kontrolować innego podatnika, w szczególności zawiadamiać naczelnika urzędu skarbowego przed rozpoczęciem kontroli podatkowej o tym, że ów podatnik nie wypełnił swych ustawowych obowiązków – jest nieproporcjonalnie uciążliwe i skomplikowane w stosunku do faktycznych korzyści, jakie można w ten sposób osiągnąć. Analogiczny efekt można osiągnąć stosując rozwiązania mniej sformalizowane.

5. Jeżeli przedmiotem postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym jest, z formalnego punktu widzenia, inny (inaczej oznaczony i będący częścią innego aktu normatywnego) przepis niż ten, który był przedmiotem wcześniejszego postępowania zakończonego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, mimo takiej samej treści tych przepisów, to nie występuje przesłanka umorzenia postępowania na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK.
6. Choć Trybunał Konstytucyjny w przeszłości już dwukrotnie – w sprawach [U 9/97](#) oraz [SK 16/00](#) – oceniał regulacje odpowiadające treści zakwestionowanego w niniejszej sprawie § 48 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z 22 marca 2002 r. (punkt 2 sentencji), to jednak nie zachodzi obecnie podstawa do umorzenia postępowania w tym zakresie z powodu zbędności orzekania (art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK). Choć bowiem treść zaskarżonego przepisu rozporządzenia jest identyczna jak w tamtych sprawach, a wskazane przez wnioskodawcę wzorce jego kontroli są takie same jak w sprawie U 9/97 i węższe niż w sprawie SK 16/00, to jednak nie przesądza to o tożsamości sprawy. Z formalnego punktu widzenia obecnie chodzi bowiem o inny przepis, a przy tym – co istotniejsze – stan prawny obowiązujący w chwili orzekania w sprawie niniejszej zasadniczo różni się od stanu prawnego, jaki obowiązywał poprzednio. W istotny sposób uległ bowiem zmianie kontekst normatywny zaskarżonego przepisu w porównaniu z analogicznymi przepisami badanymi przez Trybunał w dwóch poprzednich sprawach. Ważka zmiana kontekstu nastąpiła z chwilą wejścia w życie omówionego wyżej (teza 4) art. 32a ustawy podatkowej z 8 stycznia 1993 r. (por. tezę 9).
7. Wynikająca z art. 92 ust. 1 Konstytucji zasada prymatu ustawy wobec aktów wykonawczych, w szczególności rozporządzeń, obejmuje zakaz powtarzania lub przekształcania w rozporządzeniu treści wyrażonych w samej ustawie upoważniającej i w innych ustawach.
8. Zasada prymatu ustawy wobec aktów wykonawczych ma w dziedzinie prawa podatkowego konsekwencje dalej idące niż w innych gałęziach prawa, ponieważ art. 217 Konstytucji ustanawia dodatkowe warunki dopuszczalności wydawania aktów wykonawczych w tej dziedzinie.
9. O ile przed wejściem w życie art. 32a ustawy podatkowej kwestia skutków braku potwierdzenia faktury VAT kopią u sprzedawcy nie była w żaden sposób uregulowana bezpośrednio w ustawie, o tyle po tej dacie to ustawa, a nie rozporządzenie reguluje kwestie rozliczeń podatkowych nabywcy w związku z podatkiem naliczonym wykazany w fakturze niepotwierdzonej kopią u sprzedawcy (zob. tezę 4). Zakwestionowany § 48 ust. 4 pkt 2 dotyczy pewnej kategorii sytuacji faktycznych, która została uregulowana już w samej ustawie, zatem powtórzenie treści wyrażonych w ustawie jest niezgodne z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji.
10. Trybunał Konstytucyjny w swojej działalności ma obowiązek brać pod uwagę z urzędu skutki swoich rozstrzygnięć i zobowiązany jest do przeciwdziałania powstawaniu w wyniku jego orzeczeń stanu prawnego, który również byłby niezgodny z normami konstytucyjnymi. Oznacza to, że Trybunał nie tylko jest uprawniony do orzekania o niezgodności z Konstytucją aktów normatywnych, o których mowa w art. 188 oraz w art. 79 i 193 Konstytucji, lecz jest władny również określić czasowe ramy takiej sprzeczności, w szczególności granice czasowe wstecznego zasięgu skutków wyroku stwierdzającego niezgodność określonego przepisu (normy prawnej) z Konstytucją. Za takim wnioskiem przemawia przede wszystkim przewidziana w art. 190 ust. 3 Konstytucji możliwość odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego; tym bardziej Trybunał jest władny określić zakres wstecznego zasięgu skutków swego orzeczenia. Ponadto Trybunał jest z istoty rzeczy powołany do

wyjaśniania wątpliwości co do swoich orzeczeń, i to niezależnie od treści art. 74 ustawy o TK. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego, jako akt powszechnie obowiązujący (por. art. 190 ust. 1 Konstytucji), powinien być sformułowany w sposób wykluczający wątpliwości co do istotnych elementów treściowych. Określenie przez Trybunał Konstytucyjny granic czasowych wstecznego zasięgu skutków wyroku, podobnie jak odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego, jest związane z koniecznością rozważenia różnych wartości konstytucyjnych. Trybunał, jako organ konstytucyjnie umocowany do kontroli konstytucyjności prawa, powinien rozstrzygać kolizje związane z odstępstwami od zasad prawomocności orzeczeń sądowych i stabilności decyzji administracyjnych, niedziałania prawa wstecz oraz ochrony praw nabytych, do jakich może prowadzić ewentualne wznowienie postępowania lub uchylenie indywidualnego rozstrzygnięcia w innym trybie (por. art. 190 ust. 4 Konstytucji)

11. Przyjęcie specyficznego rozwiązania w punkcie 3 sentencji, ograniczającego retroaktywne działanie wyroku stwierdzającego niezgodność aktu normatywnego z Konstytucją, jest uzasadnione ze względu na szczególne okoliczności niniejszej sprawy. Po pierwsze, unormowanie o brzmieniu analogicznym do brzmienia § 48 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z 22 marca 2002 r., zamieszczone w dwóch obowiązujących poprzednio rozporządzeniach tegoż ministra, zostało przez Trybunał Konstytucyjny dwukrotnie uznane za zgodne z Konstytucją. Wobec tego wyposażenie niniejszego wyroku w skutki prawne, o których mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji, mogłoby naruszać zasadę równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji), ponieważ do sytuacji faktycznych powstałych pod rządami dwóch wcześniejszych rozporządzeń niniejszy wyrok nie miałby zastosowania. Po drugie, podstawą stwierdzenia niekonstytucyjności § 48 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z 22 marca 2002 r. jest analiza stanu prawnego, który powstał po wejściu w życie art. 32a ustawy o podatku od towarów i usług, obowiązującego w dacie wyrokowania, zatem niezgodność ze wskazanymi we wniosku przepisami Konstytucji – w aspekcie stwierdzonym przez Trybunał – ma charakter następczy (istnieje w istocie od 1 stycznia 2003 r.; wyrok nie dotyczy kwestii konstytucyjności przed tą datą). Po trzecie, wyrok nie przesądza, czy zgodny z Konstytucją byłby stan prawny, w którym faktury niepotwierdzone kopią u sprzedawcy byłyby warunkowo podstawą obniżenia podatku należnego lub zwrotu różnicy między podatkiem naliczonym a należnym. Po czwarte, podczas rozprawy przedstawiciel wnioskodawcy oświadczył, iż nie dąży on do powstania w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego unormowania nakazującego zwrot podatku, zatem rozstrzygnięcie o wstecznym zasięgu oddziaływania skutków wyroku w istocie nie mieściłoby się w granicach wyznaczonych przez wniosek.
12. Kierując się zasadą ochrony praw nabytych należy przyjąć, iż mimo niekonstytucyjności art. 32a znowelizowanej ustawy podatkowej podatnik, który w okresie obowiązywania tego przepisu dostosował się do jego treści, spełniając określone w nim warunki, nie może ponosić ujemnych skutków związanych z orzeczeniem o niekonstytucyjności.
13. Związanie Trybunału Konstytucyjnego granicami wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej (art. 66 ustawy o TK), odnoszące się do przedmiotu zaskarżenia, nie oznacza, że Trybunał jest związany także motywacją poszczególnych zarzutów zawartych w uzasadnieniu wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej.
14. Skład orzekający Trybunału Konstytucyjnego może, niezależnie od uprawnień Prezesa Trybunału wynikających z art. 25 ust. 3 ustawy o TK, badać z urzędu, czy jest składem właściwym do rozpoznania danej sprawy z punktu widzenia ust. 1 tego samego artykułu.

15. Chociaż w świetle art. 25 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o TK do zbadania konstytucyjności ustawy jest z reguły właściwy pięcioosobowy skład Trybunału, a do zbadania zgodności rozporządzenia z aktem wyższego rzędu – skład trzyosobowy, to niekiedy może być zasadne orzeczenie o rozporządzeniu łącznie z orzeczeniem o ustawie. Taka sytuacja zachodzi wówczas, gdy zakwestionowane przez wnioskodawcę przepisy ustawy i rozporządzenia pozostają w tak ścisłym związku, że ocena konstytucyjności jednego z nich oddziałuje na ocenę drugiego (jak w niniejszej sprawie), a wobec tego nie byłoby uzasadnione rozdzielanie poszczególnych kwestii w celu odrębnego rozpoznania każdej z nich. Ponieważ zagadnienie liczebności składu orzekającego właściwego w tego rodzaju sytuacji nie zostało uregulowane w ustawie o TK, lukę tę należy wypełnić, w myśl art. 20 ustawy o TK, przez odpowiednie zastosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Kodeks ten nie reguluje wprost tego rodzaju sytuacji. Dlatego należy odwołać się, w drodze „dalszej” analogii, do przepisów dotyczących podziału właściwości między sądy okręgowe i rejonowe, a w szczególności do art. 17 pkt 1 k.p.c., który reguluje możliwość rozpoznania przez sąd okręgowy sprawy należącej do jego właściwości łącznie z roszczeniem, którego rozpoznanie samo w sobie należałoby do właściwości sądu rejonowego. Skoro w podobnych sytuacjach ustawodawca preferuje skład bardziej „kwalifikowany”, to należy przyjąć, zgodnie z dotychczasową praktyką orzecniczą, że do rozpoznania łącznego kwestii konstytucyjności ustawy i rozporządzenia właściwy jest skład (co najmniej) pięcioosobowy.

GLÓWNE ARGUMENTY ZDANIA ODREBNEGO

- Przepisy o treści identycznej co treść zaskarżonego § 48 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 marca 2002 r., zawarte w uprzednio obowiązujących rozporządzeniach, były już przedmiotem kontroli z punktu widzenia konstytucyjności, sprawowanej przez Trybunał Konstytucyjny w sprawach U 9/97 i SK 16/00. Wbrew stanowisku Trybunału w niniejszej sprawie art. 32a ustawy podatkowej z 8 stycznia 1993 r. nie ma w istocie bezpośredniego wpływu na regulację wynikającą z rozporządzenia w zakresie wskazanym w punkcie 2 sentencji.
- W świetle stanowiska Trybunału Konstytucyjnego wyrażonego w dwóch wcześniejszych, wspomnianych wyżej sprawach należy uznać, że § 48 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 marca 2002 r. jest jednym z instrumentów zapewniających należyte wykonywanie przez podatników ciężącego na nich obowiązku konstytucyjnego określonego w art. 84 Konstytucji. Przepis ten nie wychodzi poza ramy upoważnienia ustawowego zawartego w art. 23 ust. 2 ustawy z 8 stycznia 1993 r. Nie jest on też sprzeczny z art. 217 Konstytucji, ponieważ nie reguluje materii objętych wyłącznością ustawy.

Przepisy Konstytucji i ustawy o TK

Konstytucja

Art. 2. Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Art. 31 [...] 3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 79. 1. Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy praw określonych w art. 56.

Art. 84. Każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie.

Art. 92. 1. Rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.

Art. 188. Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach:

- 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
- 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
- 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
- 4) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,
- 5) skargi konstytucyjnej, o której mowa w art. 79 ust. 1.

Art. 190. 1. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

[...]

3. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.

4. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

Art. 193. Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Art. 217. Nakładanie podatków, innych danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy.

Ustawa o TK

Art. 20. W sprawach nie uregulowanych w ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 25. 1. Trybunał orzeka:

- 1) w pełnym składzie w sprawach:
  - a) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,
  - b) o stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej,
  - c) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,
  - d) z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej o stwierdzenie zgodności ustawy z Konstytucją przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej z Konstytucją przed jej ratyfikacją,
  - e) o szczególnej zawichości, z inicjatywy prezesa Trybunału lub gdy z wnioskiem o rozpoznanie zwróci się skład orzekający wyznaczony do rozpoznania danej sprawy albo w sprawach, w których szczególna zawichość wiąże się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, a w szczególności gdy skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie,
- 2) w składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach:
  - a) zgodności ustaw albo ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją,
  - b) zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
- 3) w składzie trzech sędziów Trybunału w sprawach:
  - a) zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
  - b) zażaleń na odmowę nadania biegu wnioskowi o stwierdzenie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami oraz skargom konstytucyjnym,

2. Rozpoznanie sprawy w pełnym składzie wymaga udziału co najmniej dziewięciu sędziów Trybunału. Rozprawie przewodniczy prezes lub wiceprezes Trybunału, a w razie przeszkód w przewodniczeniu przez te osoby - najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

3. Sędziów do składu orzekającego Trybunału, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę z uwzględnieniem kolejności wpływu spraw, wyznacza prezes Trybunału.

Art. 39. 1. Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie:

- 1) jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne,
- 2) na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej,
- 3) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał.

Art. 66. Trybunał orzekając jest związany granicami wniosku, pytania prawnego lub skargi.

Art. 74. 1. Na wniosek uczestnika postępowania skład orzekający Trybunału, który wydał orzeczenie, na posiedzeniu niejawnym rozstrzyga postanowieniem wątpliwości co do jego treści.

2. Jeżeli wniosku o wyjaśnienie wątpliwości nie może rozpoznać skład orzekający wskazany w ust. 1, wniosek powinien być rozpoznany przez taki sam skład.